

Palotabozsok község

Településterve

Örökségvédelmi Hatástanulmány

Régészeti munkarész

Dr. Szabó Máté PhD, régészeti szakértő (eng.sz.: 21-503)

Tartalomjegyzék

1. Örökségvédelmi hatástanulmány – régészeti munkarész.....	2
2. Törvényi előírások.....	3
3. Palotabozsok község régészeti örökségének számbavétele	3
4. Azonosított régészeti lelőhelyek	5
a) A régészeti lelőhelyek elterjedésének általános jellemzői	5
b) Az ismert régészeti lelőhelyek listája.....	9
5. A tervezett változások régészeti érintettsége és örökségvédelmi javaslattétel	11
A 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről a feladatellátást segítő részei:.....	14

Palotabozsok község

A település látképe déli irányból. (fotó: Szabó Máté)

1. Örökségvédelmi hatástanulmány – régészeti munkarész

A hatástanulmány Palotabozsok község településtervéhez készült. A régészeti munkarész elkészítésének célja, hogy a régészeti lelőhelyek és a régészeti érdekű területek számbavételével feltérképezze a kulturális örökség elemeit, és a település fejlesztéséhez kapcsolódó, földmunkával járó beruházások tervezéséhez és kivitelezéséhez segítséget nyújtson.

Jelen örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarésze tartalmazza:

- a település közigazgatási területén belül ismert régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatokat, valamint a történeti információk elemzéséből levonható következtetéseket,
- a településhez kapcsolódó terepi ellenőrzés örökségvédelmi hatáselemzését

A munka során fontos szempont volt, hogy a településfejlesztési koncepcióhoz illeszkedve, a területek régészeti felmérése, lehetőség szerint régészeti terepbejárása megtörténjen. Ez a

módszer ugyanakkor csak a nyílt, mezőgazdasági művelés alatt álló területeken hozhat eredményt, amelyet a parcellák aktuális fedettsége és az időjárási körülmények is befolyásolnak. A módszertől a beépített vagy más módon fedett területeken nem várhatunk eredményt.

2. Törvényi előírások

A régészeti lelőhelyekkel kapcsolatos törvényi szabályozás alapját a 2001. évi LXIV, a kulturális örökség védelméről szóló törvény adja. Ennek értelmében a köz- és magáncélú fejlesztéseket – így különösen a terület- és településfejlesztés, területrendezés és településtervezés, környezet-, természet- és tájvédelem és az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését – e védelemmel összhangban kell végezni (3.§), illetve a nyilvántartott régészeti lelőhelyeken a földmunkával járó beruházásokat a jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni. Amennyiben azok mégis szükségesek, a régészeti feltárási munkák költségeit annak kell fedeznie, akinek a fejlesztés érdekében áll (19.§).

Nagyberuházás esetén a feltárást megelőzően előzetes régészeti dokumentációt kell készíttetni (23.§), melynek feltárási projektterve tartalmazza a régészeti feladatellátásra vonatkozó információkat: a feltárási módját, várható idejét, költségeit, kockázatelemzését. Nagyberuházás esetén a Magyar Nemzeti Múzeumot kell értesíteni a beruházási szándékról, amely koordinálja a területileg illetékes múzeummal a szerződéskötést. Palotabozsok község területén a Janus Pannonius Múzeum a területileg illetékes, megyei gyűjtőkörrel rendelkező múzeum (7621 Pécs, Káptalan u. 5., e-mail: jpm@jpm.hu, telefon: +36 72/514-040, www.jpm.hu; régészeti osztályvezető: Neményi Réka, e-mail: nemenyi.reka@jpm.hu, telefon: +36 30/2575170). Amennyiben régészeti leletek, emlékek kerülnek elő földmunka során, nem nyilvántartott lelőhelyen, úgy a területen a földmunkákat be kell szüntetni, és a feltárást mentő feltárási keretében a területileg illetékes múzeumnak el kell végeznie (24.§). Palotabozsok község területén a földmunkával járó beruházások engedélyezési folyamata során a régészeti lelőhelyekkel kapcsolatos szakhatósági állásfoglalást a Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatalának Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztálya adja.

3. Palotabozsok község régészeti örökségének számbavétele

Palotabozsok Baranya megye keleti felén, a Geresdi-dombvidéktől délre, a Dél-Baranyai-dombságon fekszik. A változatos felszínű kistájat ezen a részen dél-délkeleti lefutású dombhátak, és a köztük húzódó patak völgyek jellemzik. Vizei a település környékén, a

szomszédos Véménd község területén erednek. A Palotabozsoki-vízfolyás kettészeli a települést, a patak keleti és nyugati oldalán, a völgyperemen alakult ki a ma ismert falukép. A település másik jelentős vize a Véméndi-patak, amely az előzőtől keletre fekvő völgyben lefutva, majd Somberek területén egyesülve folytatja útját a Duna felé. A patakok vízjárása változó, alapvetően sekély vízűek, de heves esőzések után vízhozamuk megnőhet, és a mélyebb területeket elönthetik. A patakok vizét több helyen felduzzasztották, ezek közül több tó található a Véméndi-patakon, míg a Palotabozsoki-vízfolyást a település déli előterében fekvő horgásztóban duzzasztották fel. Ahogy napjainkban tavakat táplálnak ezek a vizek, régen malmokat hajtottak, amelyekről a földrajzi nevek, illetve maradványaik árulkodnak. A térség talajtakarója mezőgazdasági művelésre alkalmas, amely az erdő- és rétgazdálkodást alapvetően háttérbe szorította. A megmaradt véderdők, fasorok mellett vizenyős területekkel, rétekkel csupán a patak völgyekben, a vizenyősebb területeken találkozhatunk.

Fekvéséből adódóan közlekedési szempontból részben elzártnak tekinthető Palotabozsok. A domborzati viszonyoknak köszönhetően elsősorban a természeti környezethez, a völgyek és hátaik irányához igazodóan épültek ki a modern közlekedési csatornák, így főúton Pécsvárad – Mohács, vasúton (megszűnéséig) Pécsvárad – Bátaszék irányban zajlott a fő forgalom. Ebben hozott jelentős változást az M6-os autópálya megépítése, amely nem csupán a település határában fut, de csomópontjának köszönhetően a főváros és Pécs irányába is megnyitotta a térség közvetlen összeköttetésének, illetve a területfejlesztésnek a lehetőségét.

Palotabozsok közigazgatási területe a régészeti szempontból részben kutatott térségek közé sorolható Baranya megyében. Az ismert lelőhelyekben való korlátozottsága is elsősorban ennek tudható be, és biztosak lehetünk benne, hogy kiterjedt régészeti topográfiai munkával számos új dolgot lehetne felfedezni. A pécsi Janus Pannonius Múzeum adattára kevés dokumentumot őriz Palotabozsok régészeti örökségéről, és ezek legtöbbje is a legmodernebb fejlesztésekhez, a közigazgatási területén átmenő gázvezeték, vagy az állattartó telepek építéséhez, fejlesztéséhez tartozó megelőző kutatásokkal hozható kapcsolatba, de a megtelepedési lehetőségekre utal, hogy a település magterületén is ismertek régészeti jelenségek.

Az M6 autópálya ugyan éppen csak érinti a település területét, és így elsősorban az északi szomszéd településhez, Véméndhez kapcsolódóan szolgáltatott régészeti adatokat, építése mégis Palotabozsok kapcsán is iránymutatónak tekinthető, míg a település déli előterében, nagyjából kelet-nyugati irányban húzódó gázvezeték erről a részből nyújt régészeti keresztmetszetet. Nyilvánvaló, hogy a tagolt, vizekben bővelkedő terület már az őskortól az emberi megtelepedés lehetőségét adta, az ismereteink alapján látható aránytalanság pedig – miszerint többször csak a beruházások mentén sűrűsödnek a lelőhelyek – nem tekinthető helytállónak. A természeti adottságok figyelembe vételével valóban kisebb az esély a széles, tagolatlan dombháton, vagy a meredekebb oldalú völgyeknél régészeti lelőhelyekre

bukkanni, de pont a nagyberuházások világítottak rá, hogy kisebb valószínűséggel ugyan, de ezek előkerülésére a kevésbé kedvező feltételek között is számítani lehet, míg a patakokat követő lankás domboldalak jó lehetőséget biztosíthattak a megtelepedésre.

A régészeti lelőhelyek felkutatásának lehetősége korlátozott, és erőforrásigényes feladat. A mezőgazdasági műveléssel érintett területeken van a legnagyobb esély a régészeti topográfia adatainak bővítésére, hiszen ezeken a részeken a művelés alapvetően roncsolja a jelenségeket, amelyekből – eredeti környezetükből, kontextusukból kiszakítva – beazonosítható leleteket hoz a felszínre. Az így lehatárolt területek mellett azonban számolnunk kell „rejtőzködő” lelőhelyekkel is, amelyeket vagy nem éri el/roncsolja a mezőgazdasági művelés, vagy a felszínborítás és területhasználat miatt (erdő, beépítettség, stb.) speciális felderítési módot (pl. légitérészeti kutatás, geofizikai kutatás, stb.) igényel azonosításuk. Palotabozsok esetében is számítani kell újabb régészeti lelőhelyek előkerülésére, így a jelenlegi megfigyelések csupán a mostani ismeretanyagunkat tükrözi. Mindennemű beruházást, építkezést ennek figyelembe vételével kell végezni, hiszen múltunk emlékei egyszeri, megismételhetetlen és pótolhatatlan értéket jelentenek, felbukkanásuk esetén tudományos megfigyelésük és értékelésük elengedhetetlen!

4. Azonosított régészeti lelőhelyek

a) A régészeti lelőhelyek elterjedésének általános jellemzői

Palotabozsok település területén a legkorábbi ismert lelet az újkőkorból kalauzolnak minket. A mezőgazdasági művelést folytató őskori kultúrák megtelepedési helyei több helyről ismertek (25003 – *Szarvas-hegy I-II*; 68577 – *Paraszt-földek I*; 75003 – *Szarvashegy 3.*). A régészeti feltárásokra ezekben az esetekben a Palotabozsok déli előterében futó gázvezeték építéshez kapcsolódóan került sor. Beruházásokhoz kapcsolódó ásatásokkal vált ismertté több rézkori lelőhely is (25003 – *Szarvas-hegy I-II*; 59392 – *Szerűs-kertek*). A több korszakot lefedő lelőhely-komplexumokon jellemzően a bronzkor jelenségei és leletei is előfordulnak, viszont ezekből a lelőhelyekből sokkal nagyobb számban és elterjedésben ismerünk példákat Palotabozsok környezetéből, de a település belterületéről is (25006 – *Leventetér*). Az őskori lelőhelyek között egy többkorszakú, igen jelentős kiterjedésű, erődítéssel rendelkező is megtalálható, a mai településtől délkeletre, a Szarvas-hegyen (25003) húzódik. A terepi kutatásokkal is azonosított helyszínen gázvezeték beruházás kapcsán ásatás is volt, de a jelenségeket légitérészeti módszerekkel is igazolni lehetett. A közel 1 km² területet lefedő lelőhely két patak közötti dombháton, illetve a lejtőkön húzódik, de környezetében számos más lelőhely is megtalálható.

A Szarvas-hegyen található többkorszakú, erősített telepnyom képe a gázvezeték fektetésének az idején. A háttérben Palotabozsok látható. (fotó: Szabó Máté)

A tagolt, mezőgazdasági művelésre alkalmas, vizekben gazdag térség a későbbiekben is frekvenciált volt. Palotabozsokon és környezetében számos római kori lelőhely ismert. Habár a település belterületén csak kisebb kutatások, vagy szórvány leletek jelzik a terület régészeti érintettségét (25012 – *Csendőrpihenő*; 25013 – *Heilmann Sebestyén szérűskertje*), a Palotabozsoki-vízfolyás menti domboldalakon minden bizonnyal nagy eséllyel várható további leletek és jelenségek felbukkanása. Ezt támasztja alá a település déli előterében, a főút mentén húzódó lelőhelyek sokasága, amelyek habár több korszakba sorolhatók, elhelyezkedésük nem csupán a természeti adottságokra, hanem a közlekedési folyosóra is reflektál. Ahogy az őskori helyszíneknél, úgy a római korra is jellemzően váltak ismertté a patak völgyek mentén a régészeti lelőhelyek, amelyek száma a megfigyelések szerint bővíthet.

A népvándorláskor emlékanyagát néhány helyről ismerjük Palotabozsok térségében. A vasút mentén (25009 – *Rusteracher dűlő*, 502-507. sz. *vasúti szelvény*), de a gázvezeték építés során (68577 – *Paraszt-földek I.*) is ismertté váltak a korszakba sorolható jelenségek.

Honfoglaláskori emlékek eddig nem ismertek a térségből, de az Árpád-kor, illetve a középkor, késő középkor és kora újkor régészeti nyomai több helyen is megőrződtek. Bozsok néven a történeti források is alátámasztják az Árpád-kori megtelepedést, a középkori

településhálózatra és tájhasználatra pedig a település határában található kápolnák (Rókus és Sarlós Boldogasszony kápolna) is utal.

A török kori háborúknak köszönhető elnéptelenedést követően elsőként rácok, majd németek települtek a területére. A szerb lakosság a 18. században kezdett kivándorolni, míg a magyar lakosok száma a 19. századtól kezdett növekedni. A mai településképet figyelembe véve, illetve a településről alapvetően ismeretlen, de a térségben több helyen megtalálható Árpád-kori, középkori lelőhelyek elemezve legnagyobb valószínűséggel az egykori 'Bozsok' település nem a mai község alatt keresendő, ahogy a néphagyomány is a 'Dorfgrund' és 'Kirchenwald' helyeket jelöli meg eredeti forrásként.

A Véméndi-patak mentén fekvő Sarlós Boldogasszony-kápolna és térsége a levegőből. (fotó: Szabó Máté)

Jelenlegi ismereteink szerint mindössze 27 régészeti lelőhelyről őriz adatokat a nyilvántartás, de régészeti leletek és lelőhelyek a jövőben is előkerülhetnek a község bel-, és külterületén egyaránt.

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek adatait a hatástanulmány táblázatos formában, illetve helyüket és kiterjedésüket térképi mellékletekkel tartalmazza. Egyedi azonosítójuk minden esetben a régészeti lelőhely-azonosító számuk.

Palotabozsokon a változó intenzitású régészeti anyag is mutatja, hogy a település az őskorig visszavezethető, több évezredes múlttal rendelkezik, így ennek felkutatása, a település történetének vizsgálata fontos feladat lehet a jövőben.

A község déli előtere régészeti lelőhelyekben gazdag. A Palotabozsoki-vízfolyás mindkét oldalán számos lelőhelyet azonosított a kutatás, amelyek különböző időszakokat fednek le anyagukkal. (fotó: Szabó Máté)

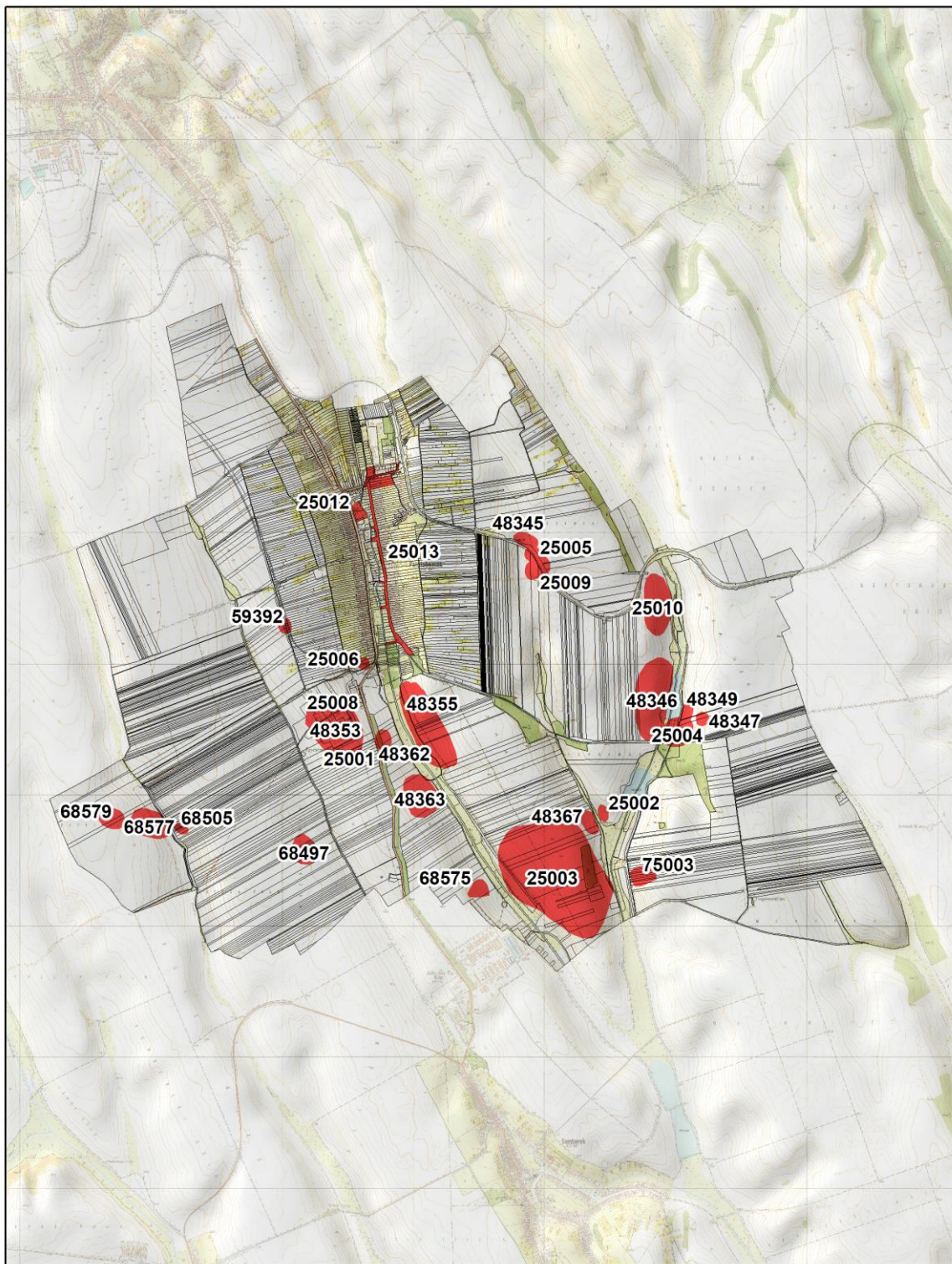
A településtervhez készülő örökségvédelmi hatástanulmány munkái során a területhasználat és a mezőgazdasági munkák miatt új lelőhelyek terepi felderítésére csak korlátozottan nyílt mód, de légirégészeti felderítéssel is sor került a térség ellenőrzésére.

A drónos légirégészeti felderítés mellett az elérhető műholdfelvételek, ortofotók, valamint archív térképészeti felvételek ellenőrzése is megtörtént.

b) Az ismert régészeti lelőhelyek listája

A listában szereplő helyszínek részletes leírása és térképi ábrázolása a melléklet részét képezi.

Lelőhely azonosító	Név	Korszak	Helyadat
25001	Schlossberg	őskor, római kor	igen
25002	Kirchgrund	bronzkor, Árpád-kor, késő középkor	igen
25003	Szarvas-hegy I- II.	újkőkorszak, rézkor, bronzkor	igen
25004	Mieth malom	római kor	igen
25005	Hoffstellenäcker	Árpád-kor	igen
25006	Leventetér	bronzkor	igen
25008	Tsz istálló	bronzkor	igen
25009	Rusteracher dűlő, 502-507. sz. vasúti szelvény	népvándorláskor	igen
25010	Rusteracher dűlő, 510-544. sz. vasúti szelvény	római kor	igen
25012	Csendőrpihenő	római kor	igen
25013	Heilmann Sebestyén szérűskertje	római kor	igen
48345	Kenderföldek	középkor	igen
48346	Teletetők	ismeretlen	igen
48347	Malom-hegy	római kor	igen
48349	Malom-kert	ismeretlen	igen
48353	Dorfgrund	őskor, római kor, Árpád-kor	igen
48355	Alvég	római kor	igen
48362	Schlossberger Heide	késő középkor	igen
48363	Schlossberger Gasse	Árpád-kor, késő középkor	igen
48367	Hirschengger-plattze	őskor	igen
59392	Szérűs-kertek	rézkor, középső bronzkor, késő bronzkor	igen
68497	Rózsa-föld 1.	késő középkor, kora újkor	igen
68505	Rózsa-föld II.	őskor, Árpád-kor	igen
68575	Vár-hegy	őskor, Árpád-kor	igen
68577	Paraszt-földek I.	újkőkorszak, népvándorláskor, középkor	igen
68579	Paraszt-földek II.	bronzkor	igen
75003	Szarvashegy 3.	újkőkorszak	igen

A Palotabozsok község térségében nyilvántartott régészeti lelőhelyek térképe.

5. A tervezett változások régészeti érintettsége és örökségvédelmi javaslatlattétel

A Palotabozsok község településtervében tervezett változtatási szándékok az ismert régészeti lelőhelyek közül többet is érinthetnek. A kutatások ugyanakkor arra hívják fel a figyelmet, hogy a jelen ismereteink szerint rendelkezésünkre álló adatok korlátozottan tekinthetők, ennek figyelembe vételével pedig nem csupán a nyilvántartott lelőhelyek védelmére kell tekintettel lenni, hanem újak előkerülésére is számítani lehet.

A fejlesztési területek közül több is belterületen található, ebből kifolyólag a vizsgálatokat a beépítettség vagy lehetetlenné, vagy erősen korlátozottá teszi, továbbá a mezőgazdasági művelés alatt álló területeken az aktuális helyzet befolyásolja a megfigyelési lehetőségeket.

Palotabozsok belterületén fejlesztési területként van kijelölve a vasútállomás térsége, illetve a Tavaszi utca, Rákóczi Ferenc utca és Zrínyi Miklós utca, a település központja (Kossuth Lajos utca és a Palotabozsoki-vízfolyás közötti terület), valamint a déli részen az Árpád utca térsége. A jelenleg rendelkezésünkre álló régészeti adatok szerint a község belterületén a központban, a Petőfi és Rákóczi Ferenc utcák területén római kori leletek és jelenségek (pl. temetkezés) kerültek elő korábban, de ezen kívül bronzkori lelőhely is ismert a falu délnyugati részén (25006 – *Leventetér*). Az örökségvédelmi nyilvántartás, valamint a település természeti környezetének, fekvésének figyelembe vételével mindez arra utal, hogy a patak menti területek a múltban is alkalmasak voltak a megtelepedésre, így régészeti jelenségek és leletek előkerülésére számítani lehet.

A külterületi fejlesztések esetében az egykori vasútvonal tervezett – meg nem valósult – átalakítása alapvetően nem eredményezhet régészeti újdonságokat, hiszen a meglévő nyomvonalra tervezett kerékpárút a környezetét nem bolygatja meg. Mindazonáltal ebben az esetben is tekintettel kell lenni a nyomvonalon korábban ismertté vált lelőhelyekre.

Az előzőhöz hasonlóan nem került sor eddig a település délnyugati előterében található, egykori Tsz környezetének mezőgazdasági üzemi fejlesztésére, amelynél az ismert régészeti lelőhelyre különös figyelmet kell fordítani.

Az M6-os autópálya térségében, a Véménddel határos mezőgazdasági területen tervezett ipari rész létrehozása jelen ismereteink szerint nem érint régészeti lelőhelyet, mindez azonban csak az autópálya építése, valamint a jelenlegi, korlátozott terepi vizsgálat alapján mondható.

A vasútállomás, illetve az Árpád utca térsége, háttérben az M6-os autópálya viaduktja és Véménd község.

Habár a terepi és légirégészeti megfigyelések eredménytelennek tekinthetők, és Palotabozsok területe továbbra is korlátozott kutatottságot mutat a régészeti lelőhelyek tekintetében, ismételten fontos hangsúlyozni, biztosak lehetünk benne, hogy a térségben újabb régészeti lelőhelyek előkerülésére kell számítani. Kiemelendő, hogy a régészeti ismeretanyag hiányos voltát ellensúlyozandó, kitűnő példaként kell szem előtt tartani a főként Véménd területét érintő M6 autópálya építéséhez kapcsolódó megfigyelések, valamint a Palotabozsok déli határában húzódó gázvezeték régészeti megfigyeléseinek adatait, miszerint a szűk területen, de mégis egy keresztmetszeti képként értelmezhető vizsgálat során számos régészeti lelőhely látott napvilágot. Ennek eredménye a térségben sokkal jobb kutatási háttérrel rendelkező településekhez hasonlatos képet tárt fel (pl. Szebény), és amely alátámasztja a Palotabozsoki régészeti örökség várható gyarapodását.

A régészeti lelőhelyek a kulturális örökségünk részét képezik. Megóvásuk, tudományos kutatásuk, és a belőlük kinyerhető, társadalmunk számára és jövőnk tervezéséhez segítségül hívható tudás-anyaga mindannyiunk öröksége, amelynek megőrzése törvényben foglalt cél, és közös felelősségünk is.

Ezeknek a helyszíneknek, illetve a különböző nemű földmunkák kapcsán előkerülő régészeti örökségünk védelme érdekében a terület- és településfejlesztéssel és rendezéssel kapcsolatos

beruházások tervezését ezzel összhangban kell végezni. A régészeti lelőhelyeket érintő intézkedéseknek ebből kifolyólag főként megelőző, szükség esetén mentő jellegűnek kell lenniük.

A régészeti lelőhelyek a településfejlesztési terveken és a szabályozási tervlapokon feltűntetésre kerülnek. A helyi építési szabályzat hivatkozik a régészeti lelőhelyek által érintett telkek területén történő építésre vonatkozó jogszabályokra. A lelőhelyek főbb adatait (név, helyrajzi szám) be kell illeszteni a Helyi Építési Szabályzat régészeti örökség védelmével vonatkozó szakaszának megfelelő helyére, illetve fel kell tüntetni a szabályozási terv térképlapjain is.

A régészeti lelőhelyek veszélyeztetettségét több kategóriába sorolhatjuk. A külterületi, mezőgazdasági és erdőgazdasági művelés alatt álló területek állapotára a gépekkel történő munkavégzés, illetve az illegális lelőhely-fosztogatás (fémkeresőzés) állandó veszélyforrást jelent. Ezzel szemben Palotabozsok község belterületén az építkezésekhez kapcsolódó földmunkák során lehet (közművek, alapozások, stb. építése) a lelőhelyek alkalomszerű, de nagyobb mértékű, részleges, vagy akár teljes pusztulást okozó veszélyeztetésével lehet számolnunk.

A területhasználatnak, és a növényzeti borításnak köszönhetően számos terület (pl. belterület, erdő) korlátozottan alkalmas a régészeti terepi kutatásra, ezért a földmunkával járó beruházások, építkezések során figyelemmel kell lenni arra, hogy bárhol kerülhetnek elő eddig nem ismert régészeti lelőhelyek. A beruházóknak és a település vezetésének kiemelt figyelemmel és felelősen kell eljárnia az ilyen jellegű tevékenységek esetén, és az illetékes hatóságokkal szoros együttműködésben kell az örökségvédelem érdekeinek szem előtt tartásával tevékenykednie.

A fenti munkarész a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok, valamint az elvégzett légitérészeti ellenőrzés adatainak kiértékelése és a terepi ellenőrzések alapján és a megismert fejlesztési tervek ismeretében készült. A település közigazgatási területén időközben előkerülő újabb régészeti lelőhelyekről a Miniszterelnökség Örökségvédelmi Hatósági Főosztály Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztálya mellett a Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatalának Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztálya, illetve a pécsi Janus Pannonius Múzeum vezet nyilvántartást, ezért minden tervezett beruházás és nagyobb földmunkával járó tevékenység előtt javasolt az érintett területen található vagy feltételezhető régészeti lelőhelyekről tájékozódni, amellyel elkerülhető a kulturális örökség elemeinek indokolatlan veszélyeztetése és pusztulása.

A 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről a feladatellátást segítő részei:

I. Rész

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

3. § A kulturális örökség védelme érdekében a köz- és magáncélú fejlesztéseket - így különösen a terület- és településfejlesztés, terület- és településrendezés, környezet-, természet- és tájvédelem és az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését - e védelemmel összhangban kell végezni.

3. Előzetes régészeti dokumentáció: valamely terület régészeti érintettségének tisztázására, a régészeti örökség elemeire vonatkozó ismeretek (különösen a lelőhely jellegének, korának, kiterjedésének és intenzitásának) megszerzésére és pontosítására szolgáló, valamint az ebből következően elvégzendő régészeti feladatellátás formájának, idő- és költségvonzatainak meghatározásához hozzájáruló, az ismert adatok és források feldolgozásával, a lelőhely állapotában maradandó változással nem járó műszeres lelőhely-, illetve leletfelderítés, terepbejárás és próbafeltárás alkalmazásával készült dokumentum.

4a. Földmunka: a földfelszíntől számított 30 centimétert meghaladó, kézi vagy gépi erővel végzett beavatkozás, beleértve a tereprendezést, depó, feltöltés, töltés kialakítását.

13. Megelőző feltárás: írásbeli szerződés alapján, tudományos módszerrel végzett régészeti feladatellátás (régészeti megfigyelés, próbafeltárás, teljes felületű feltárás), amely a földmunkával járó beavatkozások, fejlesztések, beruházások által érintett, nyilvántartott régészeti lelőhelyek feltárására irányul.

14. Mentő feltárás: régészeti emlék vagy lelet régészeti feltáráson kívüli, váratlan előkerülése során alkalmazandó, a közvetlenül érintett elemek szakszerű megmentésére irányuló azonnali beavatkozás.

29. Régészeti érdekű terület: valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.

35. Régészeti lelőhely: földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatók.

II. Rész

A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG VÉDELME

1. Fejezet

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A RÉGÉSZETI LELŐHELYEK VÉDELME

13. § (1) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti.

RÉGÉSZETI FELTÁRÁS

A régészeti feltárással kapcsolatos általános előírások

19. § (1) A földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel, beruházásokkal, beleértve az ásványi vagyon kitermelését is (a továbbiakban együtt: beruházások), a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni.

(3) A régészeti feltárások költségeit - a mentő feltárás, valamint a 23/F. § (7) bekezdésében foglalt eset kivételével - a 10. § (1) bekezdésére figyelemmel annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált.

Megelőző feltárás

22. § (1) A nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást kell végezni.

(2) A földmunkával járó beruházások előkészítése során a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez a beruházó előzetes régészeti dokumentációt készíttethet.

(2a) A földmunkával járó, nagyberuházásnak nem minősülő, új nyomvonalú, külterületi közútépítések előkészítése során - a kerékpárút kivételével - a beruházó köteles a régészeti érintettség felderítése érdekében előzetes régészeti dokumentációt készíttetni.

(2b) A (2) és (2a) bekezdés szerinti előzetes régészeti dokumentáció készítésére a 23/C. és 23/D. §-ban foglaltak alkalmazásával a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv jogosult.

23. § (1) Megelőző feltárás esetén a teljes felületű feltárást legalább az engedélyezési vagy kiviteli terv szerinti földmunkával érintett mélységig kell elvégezni azzal, hogy a földmunkával érintett mélység szintjén lévő régészeti leletek és emlékek egészét fel kell tárni.

Előzetes régészeti dokumentáció

23/C. § (1) Nagyberuházás esetén - a (2) bekezdésben foglalt kivétellel - előzetes régészeti dokumentációt kell készíteni.

(2) Előzetes régészeti dokumentációnak minősül a hatástanulmány is, ha a tartalmát és az elkészítéséhez alkalmazott módszereket tekintve megfelel az előzetes régészeti dokumentáció fogalmi feltételeinek, és alkalmas az elvégzendő régészeti feladatellátás módjának, valamint idő- és költségvonzatának meghatározására.

Nagyberuházás esetén végzett régészeti feladatellátás idő- és költséghatára

23/F. § (8) Az előzetes régészeti dokumentáció készítésének költségei nem haladhatják meg a beruházás teljes bekerülési költségének 0,35 százalékát, kivéve, ha a beruházó ennél magasabb összeg megfizetését vállalja.

(9) A teljes területű feltárás költségei nem haladhatják meg a beruházás teljes bekerülési költségének 1 százalékát, kivéve, ha a beruházó ennél magasabb összeg megfizetését vállalja. Az összeg

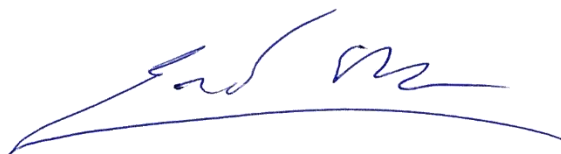
a) tartalmazza a teljes területű feltárás terepi munkavégzésén túl - beleértve a feltárás munkafeltételei biztosítását is - a jogszabályban meghatározott tartalmú dokumentálás és az elsődleges leletfeldolgozás, valamint a végleges leletbefogadás költségeit,

b) nem tartalmazza a jogszabályban meghatározottak szerint feltárásra alkalmas napon kívüli régészeti feltárás végzéséhez a beruházó által kötelezően biztosítandó szükséges technikai felszerelés biztosításának költségét.

Mentő feltárás

24. § (1) A régészeti emlékek és leletek előkerülése esetében is gondoskodni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzéséről. Ha a helyszíni megőrzésre nincs lehetőség, mentő feltárást kell végezni. Mentő feltárás elvégzésére a 22. § (5) bekezdése szerinti intézmény jogosult.

Pécs, 2022. november 5.

Dr. Szabó Máté PhD

szakértői szám: 21-503

Azonosító: 25001	Schlossberg (Tsz istálló, 11. előhely, Tsz major) (hrsz: 076/36-076/43, 076/8)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- szórványlelet, bronzkor - szórványlelet, római kor - téglasír, késő római kor, ásatás: Kárpáti Gábor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	JPM Rég. Ad. 1265-83. JPM Rég. Ad. 1267-83. KÖH 600/1791/2004

Azonosító: 25002	Kirchegrund (18. lelőhely) (hrsz: 028/4)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- szórványlelet, bronzkor - telepnyom, késő középkor - temető, kora Árpád-kor, ásatás: Dombay János
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	MNM Rég. Ad. 206. M. IV. MNM Rég. Ad. 272. P. IV. MNM Rég. Ad. XVII. 319/1962. MNM Rég. Ad. III. 54/1970. JPM Rég. Ad. 1254-83. JPM Rég. Ad. 542-79. KÖH 600/1791/2004 NyTI-2220/2003

Azonosító: 25003	Szarvas-hegy I-II (16. lelőhely, Hirschberg, Hirschbuckel, HT 59, HT 58) (hrsz: 027, 028/3, 050/2-050/3, 050/5-050/9, 050/44-050/57, 057/4-057/5, 058)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, újkőkor/késő neolitikum - kemence, rézkor (badeni-kultúra) - telepnyom, bronzkor (mészbetétes) - telepnyom, bronzkor/késő bronzkor ásatás: Pusztai Rezső, Dombay János, Ligner Jácint
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	JPM Rég. Ad. 1254-83. MNM Rég. Ad. 155. M. III. JPM Rég. Ad. 550-79. KÖH 600/1791/2004 Pécs-Baranyam.-i Muz. Egy. Ért. 1930, 96. p. NyTI-2220/2003 KÖH 600/0035/2012 KÖH 600/2871/2009 KÖH 600/0611/2010 KÖH 600/0037/2012 KÖH 600/0003/2012 KÖH 600/2657/2010 KÖH 600/2651/2010 600/902/2014

Azonosító: 25004	Mieth malom (10. lelőhely) (hrsz: 013/11-013/13, 014, 015/1-015/3, 018, 019/3, 023, 033, 035, 036, 037, 038/5-038/6)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, római kor, ásatás: Dombay János
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	JPM Rég. Ad. 1254-83. JPM Rég. Ad. 544-79. KÖH 600/1791/2004

Azonosító: 25005	Hoffstellenäcker (5. lelőhely) (hrsz: 03, 010/8, 020/16-020/17)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- temető, Árpád-kor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	JPM Rég. Ad. 1254-83. KÖH 600/1791/2004 KÖH 600/1346/2004

Azonosító: 25006	Leventetér (Leventelőtér, 3. lelőhely) (hrsz: 072/3, 185/2, 186/1, 187/4-187/5, 188/2)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, bronzkor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg belterület.
Irodalom:	JPM Rég. Ad. 541-79. MNM Rég. Ad. IV. 74/1965. KÖH 600/1791/2004 JPM Rég. Ad. 549-79. NyTI-2220/2003

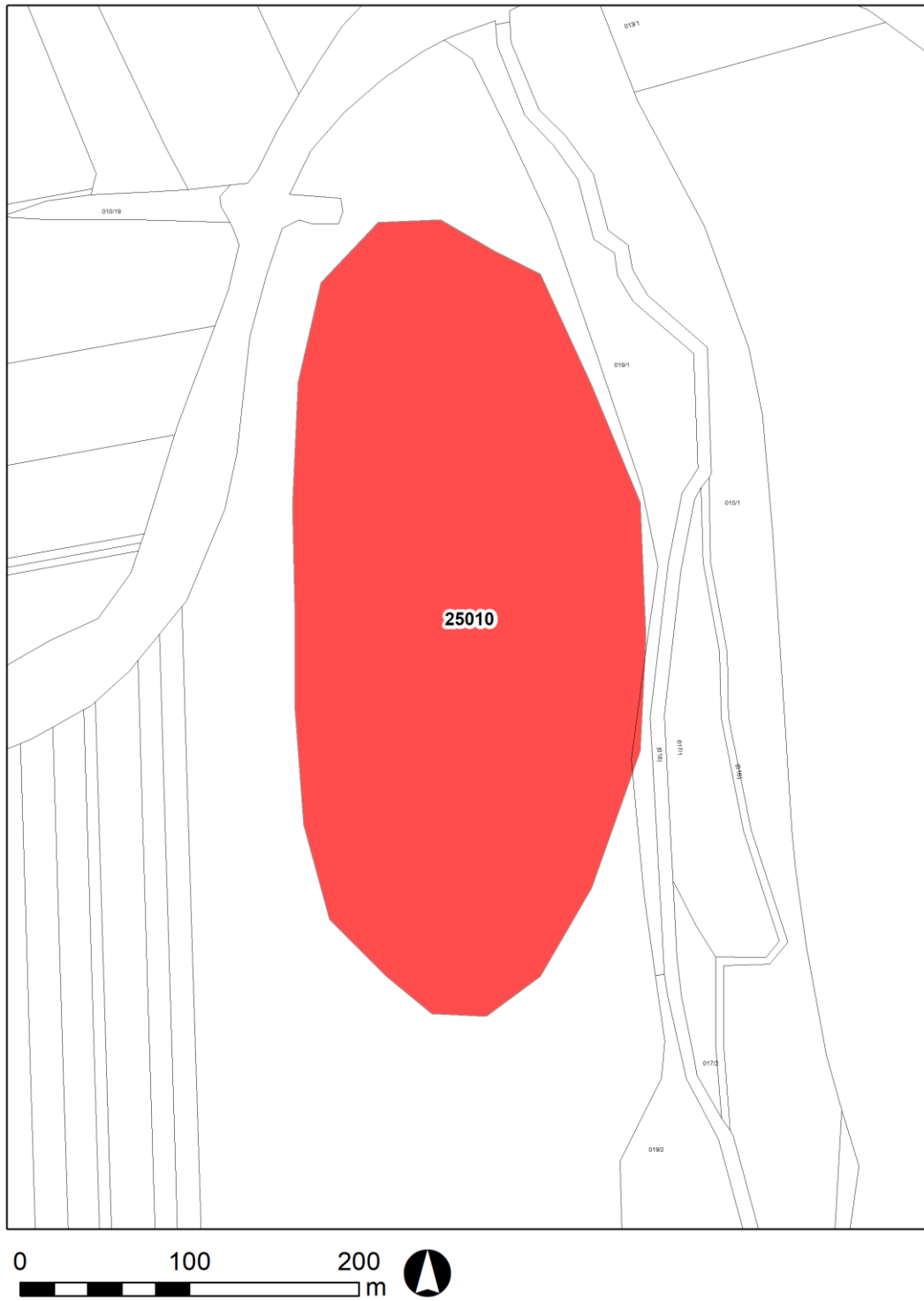
Azonosító: 25008	Tsz istálló (hrsz: 072/10, 073/10, 073/11, 073/12, 073/14, 073/18, 073/2, 073/22, 073/23, 073/3, 073/6, 073/8, 073/9, 074/3, 075/2, 076/34, 076/35, 076/36, 076/8)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, középső bronzkor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg állattartó telep.
Irodalom:	ÉBM-TKF73/27(2022)

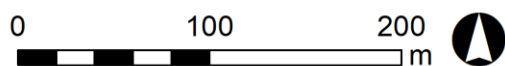
Azonosító: 25009	Rusteracher dűlő, 502-507. sz. vasúti szelvény (5. lelőhely Hoffstellenacker) (hrsz: 03, 010/8-010/11, 020/15-020/17)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- temető, népvándorlaskor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	OTM Ad. 115.P.II. KÖH 600/1346/2004. KÖH 600/1791/2004 Kiss Attila: Baranya megye X-XI. századi sírleletei. Budapest 1983

Azonosító: 25010	Rusteracher dűlő, 510-544. sz. vasúti szelvény (6. lelőhely) (hrsz: 019/1, 020/109)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- temető, ismeretlen kor - telepnyom, római kor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	MNM Rég. Ad. 115. P. II. OTM Ad. 115.P.II. KÖH 600/1791/2004 NyTI-2220/2003

Azonosító: 25012	Csendőrpihenő (2. lelőhely, Kossuth Lajos u. 73, 75) (hrsz: 252/1, 252/3, 253/2)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- éremlelet, római kor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg belterület.
Irodalom:	JPM Rég. Ad. 547-79. KÖH 600/1791/2004

Azonosító: 25013	Heilmann Sebestyén szérúskertje (1. lelőhely, Rákóczi u. 23, Petőfi Sándor u. 2-5) (hrsz: 442, 443, 444/2-444/3, 445, 452, 462, 464/5, 640, 641, 642, 643)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- temető, római kor, ásatás: Dombay János
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védetség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg belterület.
Irodalom:	MNM Rég. Ad. 206. M. IV. JPM Rég. Ad. 541-79. JPM Rég. Ad. 546-79. KÖH 600/1791/2004 NyTI-2220/2003

Azonosító: 48345	Kenderföldek (11. lelőhely) (hrsz: 03, 010/8)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, középkor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/1791/2004

Azonosító: 48346	Teleltetők (7. lelőhely) (hrs: 03, 010/8)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, ismeretlen korú - éremlelet, ismeretlen korú
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védetség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/1791/2004

Azonosító: 48347	Malom-hegy (8. lelőhely) (hrsz: 013/11-013/14)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, római kor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/1791/2004

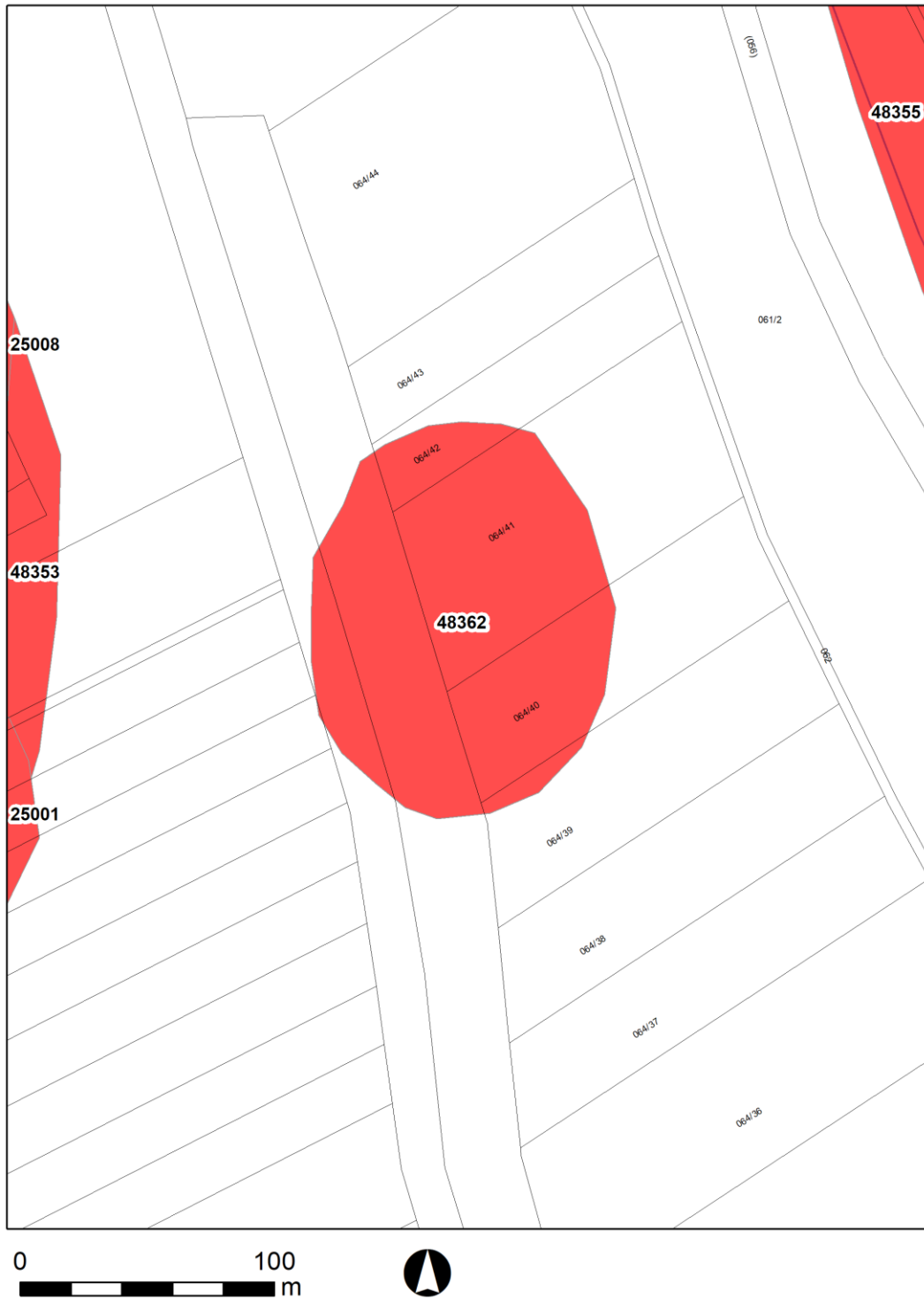
Azonosító: 48349	Malom-kert (hrsz: 013/12-013/14, 014, 015/2)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, ismeretlen korú - épület, ismeretlen korú
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/1791/2004

Azonosító: 48353	Dorfgrund (12. lelőhely) (hrsz: 072/10, 073/10, 073/11, 073/12, 073/14, 073/18, 073/2, 073/22, 073/23, 073/3, 073/6, 073/8, 073/9, 074/3, 075/2, 076/34, 076/35, 076/36, 076/37, 076/38, 076/39, 076/40, 076/41, 076/42, 076/43, 076/8)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, őskor - telepnyom, római kor - telepnyom, Árpád-kor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/1791/2004 ÉBM-TKF73/27(2022)

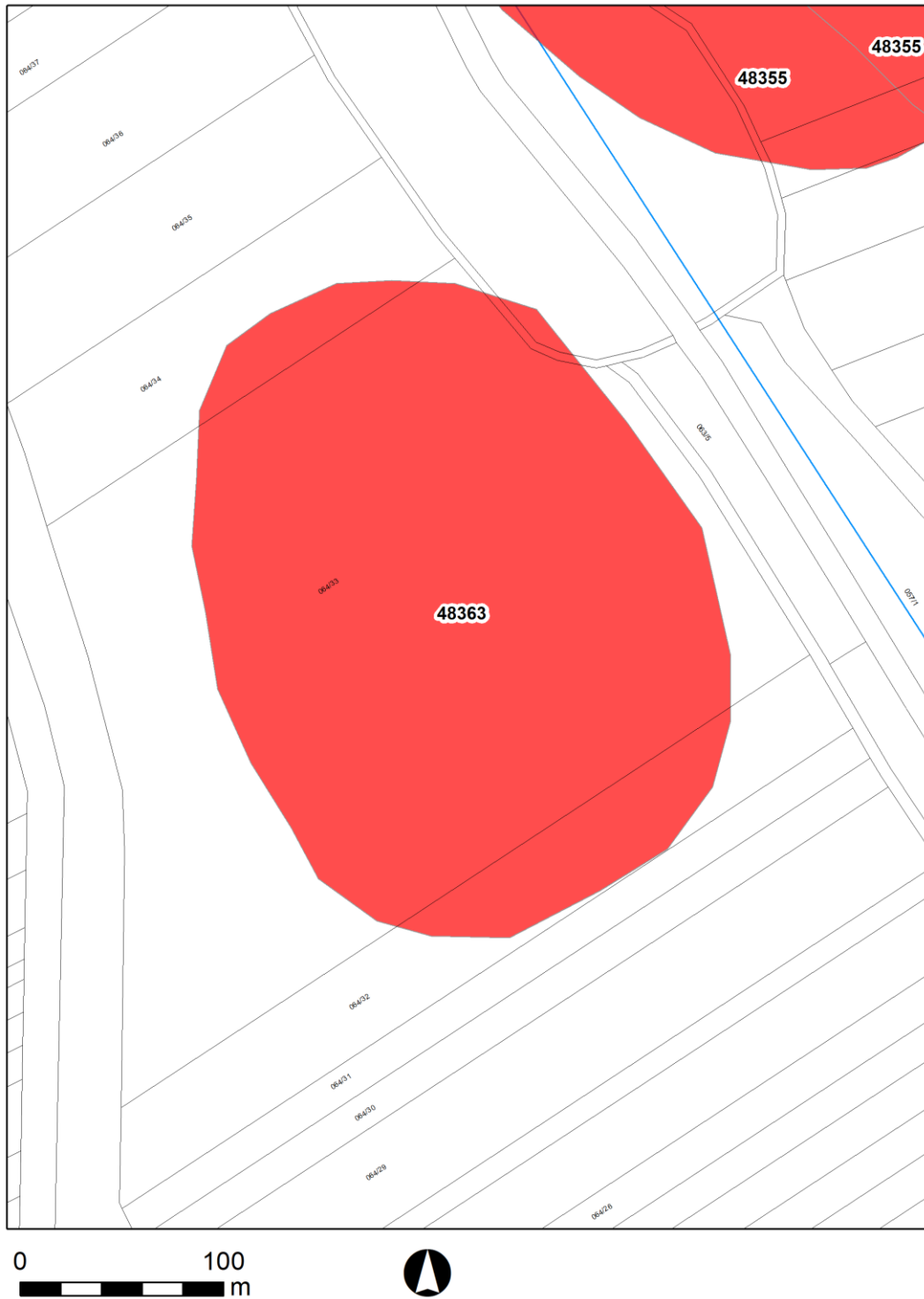

Azonosító: 48355	Alvég (13. lelőhely) (hrsz: 050/14-050/24, 059, 060/1-060/2)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, római kor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/1791/2004 KÖH 600/2007/2012

Azonosító: 48362	Schlossberger Heide (14. lelőhely) (hrsz: 064/39-064/42, 065, 066)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, késő középkor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/1791/2004

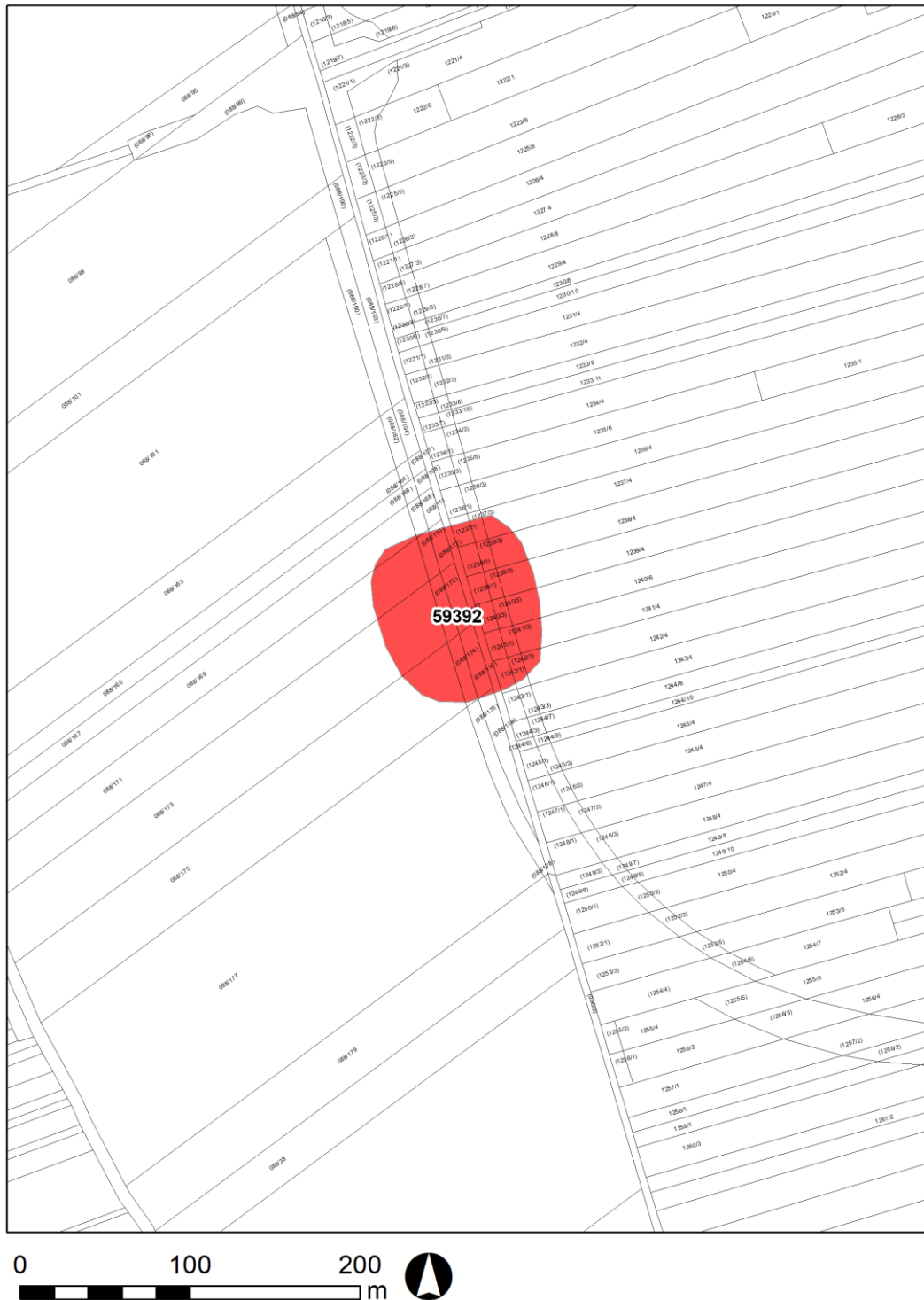
Azonosító: 48363	Schlossberger Gasse (hrsz: 062, 064/32-062/34)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, Árpád-kor - telepnyom, késő középkor - út, Árpád-kor, késő középkor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védetség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/1791/2004

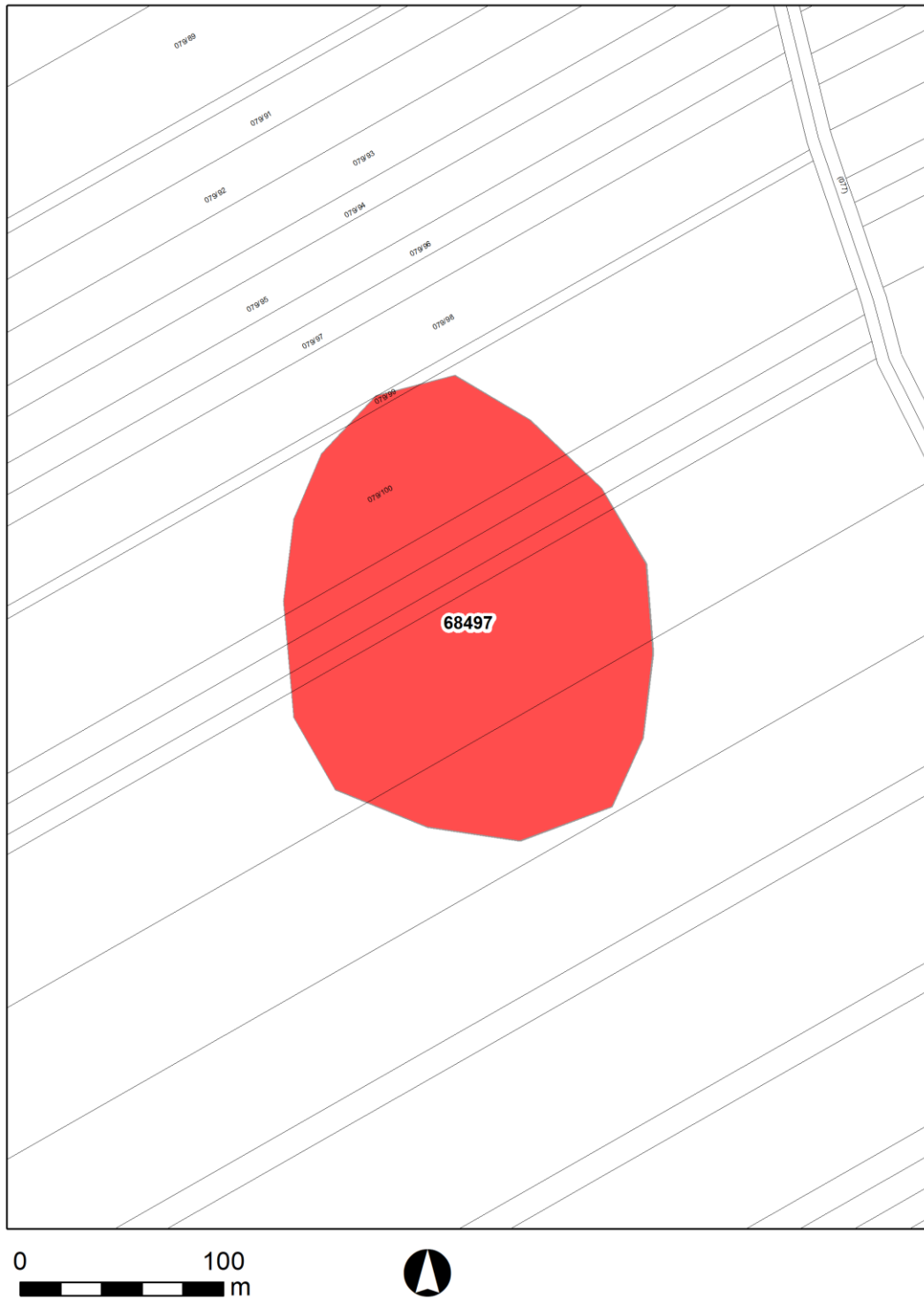
Azonosító: 48367	Hirschberger-plattze (17. lelőhely) (hrsz: 062, 064/32-062/34)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, Árpád-kor - telepnyom, késő középkor - út, Árpád-kor, késő középkor
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/1791/2004

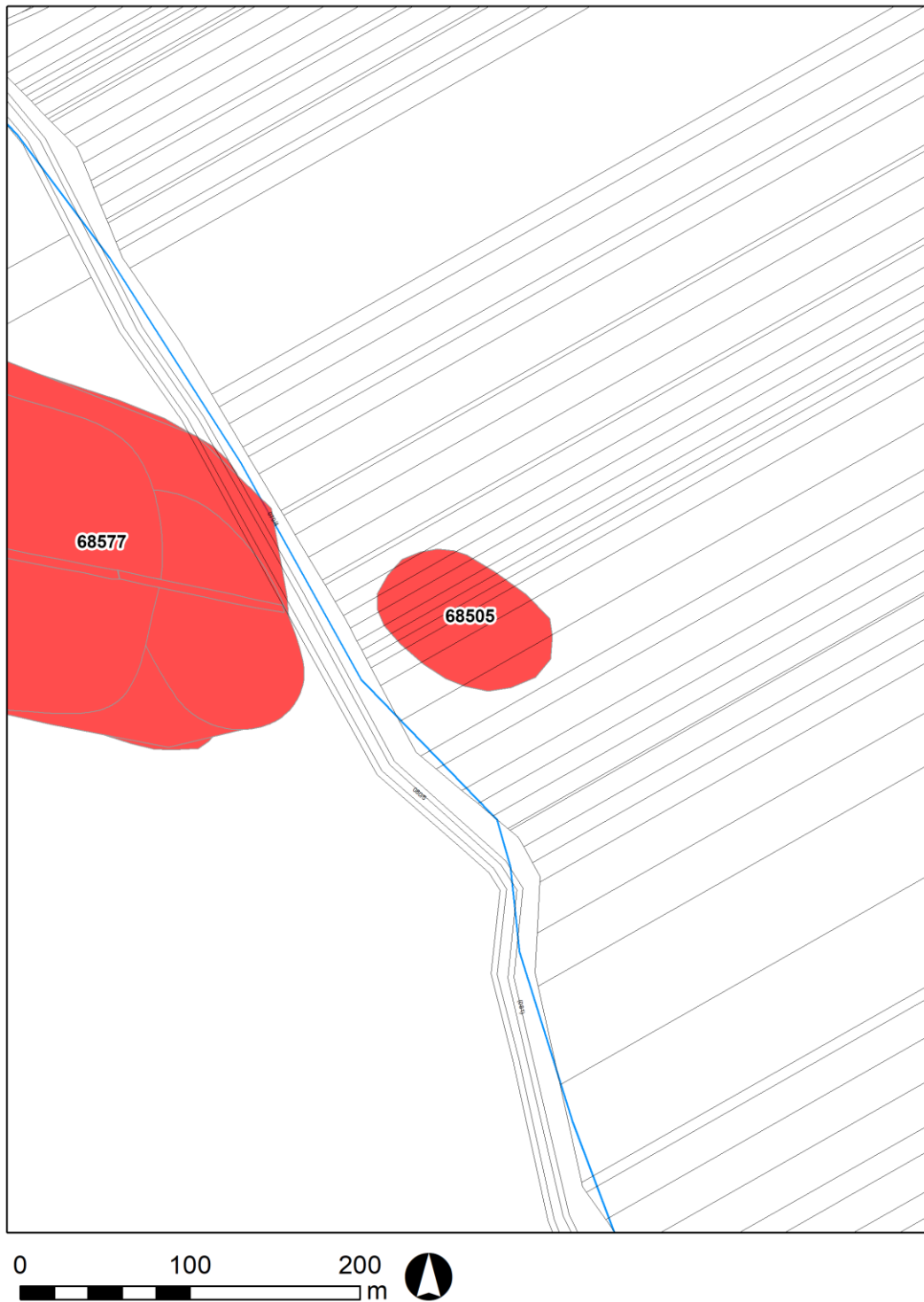
Azonosító: 59392	Szérús-kertek (B110. lelőhely) (hrsz: 088/112, 088/115, 088/116, 088/119, 088/168, 088/169, 088/170, 088/171, 088/172, 088/173, 088/174, 088/175, 090/2, 1237/1, 1237/3, 1237/4, 1238/1, 1238/3, 1238/4, 1239/1, 1239/3, 1239/4, 1240/3, 1240/5, 1240/6, 1241/1, 1241/3, 1241/4, 1242/1, 1242/3, 1242/4)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, rézkor - telepnyom, középső bronzkor - telepnyom, késő bronzkor ásatás: Kárpáti Zoltán
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/2081/2008 KÖH 600/2809/2009 KÖH 600/2562/2010 KÖH 600/0626/2010

Azonosító: 68497	Rózsa-föld 1. (Rózsaföld I, HT 61. lelőhely) (hrsz: 079/28-079/32, 079/99-079/100)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, késő középkor-kora újkor, ásatás: Ligner Jácint
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/2871/2009 KÖH 600/0618/2010 KÖH 600/2201/2011 600/902/2014

Azonosító: 68505	Rózsa-föld II. (HT 62. lelőhely) (hrsz: 079/68-079/76)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, őskor - telepnyom, Árpád-kor ásatás: Ligner Jácint
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védetség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/2871/2009 KÖH 600/0615/2010 KÖH 600/2200/2011 KÖH 600/0112/2012 600/902/2014

Azonosító: 68575	Vár-hegy (Várhegy, HT 60. lelőhely) (hrsz: 064/10-064/11)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, őskor - telepnyom, Árpád-kor ásatás: Ligner Jácint
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védetség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/2871/2009 KÖH 600/1560/2010 KÖH 600/2202/2011 KÖH 600/0113/2012 600/902/2014

Azonosító: 68577	Paraszt-földek I. (Paraszt-földek, HT 63. lelőhely, HT 63/2. lelőhely) (hrsz: 079/4, 080/2, 080/5, 080/13, 081)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, újkőkor - telepnyom, népvándorlaskor - temető, népvándorlaskor - telepnyom, középkor ásatás: Ligner Jácint
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/2871/2009 KÖH 600/0641/2010 KÖH 600/2581/2010 KÖH 600/2257/2011 KÖH 600/925/2012 KÖH 600/2303/2012 600/902/2014

Azonosító: 68579	Paraszt-földek II. (HT 64. lelőhely) (hrsz: 080/11-080/13)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, középső bronzkor, ásatás: Ligner Jácint
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/2871/2009 KÖH 600/0647/2010 KÖH 600/2360/2011 600/902/2014

Azonosító: 75003	Szarvashegy 3. (HT 152. lelőhely) (hrsz: 046/11-046/20)
Elemzés: Megnevezés, kor (régészeti örökség)	- telepnyom, újkőkor, ásatás: Ligner Jácint
Védettség:	A nyilvántartott lelőhelyek általános régészeti védettség alatt állnak.
A lelőhely állapota, változtatási szándék ismertetése, hatáselemzés:	Jelenleg külterület.
Irodalom:	KÖH 600/2476/2010 KÖH 600/0989/2011 KÖH 600/2361/2011 KÖH 600/0111/2012 600/902/2014

